

Översyn av nyutexaminerade sjuksköterskors yrkeskunnande och kompetens i förhållande till hälso- och sjukvårdens behov

Ärendet

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över Socialdepartementets rapport angående hur sjuksköterskornas yrkeskunnande förhåller sig till hälso- och sjukvårdens behov.

I rapporten föreslår Socialstyrelsen *att en allmäntjänstgöring (AT) införs för sjuksköterskor och att allmäntjänstgöringen avslutas med ett nationellt kunskapsprov. Legitimation utfärdas efter godkänt kunskapsprov.*

Socialstyrelsen motiverar förslaget med att de nyutexaminerade skulle få betydligt bättre förutsättningar att fungera väl i yrket samt att arbetsgivaren skulle få tillgång till välutbildade och yrkesskickliga sjuksköterskor. En allmäntjänstgöring (AT) borde också kunna påverka rekryteringen positivt anser Socialstyrelsen.

Genom de föreslagna åtgärderna anser Socialstyrelsen att de kan stå som garant för sjuksköterskornas yrkeskunnande.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sören Olofsson

Agnes Günther

Bakgrund

Av Socialstyrelsens rapport framgår:

Den nuvarande sjuksköterskeutbildningen (120 poäng) har funnits i åtta år. Idag finns ca 21 000 sjuksköterskor med denna typ av utbildning. Årligen utexamineras ca 3500 sjuksköterskor.

Socialstyrelsen har fått och får av och till uppgifter från de kliniska verksamheterna om att de nya sjuksköterskorna har brister i viktiga delar av yrkeskunnandet. Den vanligaste förklaringen till detta är att utbildningen har teoretiserats i alltför hög grad och att den praktiska utbildningen är eftersatt.

Krav på allmänsjuksköterskan

I Socialstyrelsens rapport påpekas att allmänsjuksköterskan har bristande kunskaper främst avseende övervakning och utförande av behandlingar, samt i den arbetsledande funktionen. Samtidigt beskriver rapporten att de nyutexaminerade sjuksköterskorna, i nästan alla fall där problem uppstått, själva eller med hjälp av kolleger kunnat hantera svåra situationer.

Klinisk utbildning under sjuksköterskeprogrammet

I rapporten framkommer vissa synpunkter på sjuksköterskornas kliniska kunskaper och i vissa fall också deras teoretiska kunskaper. Det antyds även att den kliniska utbildningen är otillräcklig vad avser den kunskapsnivå som behövs för arbetet som sjuksköterska. Socialstyrelsen påpekar att många av sjuksköterskeprogrammen inte kan erbjuda klinisk utbildning både inom kirurgi och internmedicin utan studenten måste välja en av dom.

AT-tjänstgöring för sjuksköterskor

Enligt Socialstyrelsen kommer införandet av en AT-tjänstgöring under sex månader att ge sjuksköterskan bättre förutsättningar att kunna fungera väl i sitt arbete. Arbetsgivaren skulle på detta sätt få tillgång till sjuksköterskor med ökade kliniska färdigheter och med bättre förmåga att fungera som arbetsledare.

Kunskapsprovet

Socialstyrelsen föreslår att ett nationellt kunskapsprov införs efter genomgången AT-tjänstgöring och att det befintliga kunskapsprovet för sjuksköterskor med utbildning utanför EU/EES kan användas som underlag. Av rapporten framgår att Socialstyrelsen på detta sätt får möjlighet att återkoppla till högskolorna angående utbildningens kvalitet. En positiv sideeffekt skulle vara att sjuksköterskor länder utanför EU/EES inte särbehandlas.

Finansiering

I rapporten framförs att införandet av AT-tjänstgöring inte bör vara förenat med några ökade ekonomiska åtaganden för arbetsgivaren vad gäller lönekostnader eftersom det redan idag förekommer olika former av introduktion i arbetet. Administrationen av AT-tjänstgöring och krav på handledning under tjänstgöringen är dock förenade med kostnader. Även införandet av ett nationellt kunskapsprov innebär merkostnader.

STOCKHOLMS LÄNS LANDSTINGS SYNPUNKTER

Krav på allmänsjuksköterskan

Rapporten behandlar kraven på allmänsjuksköterskor men de frågeområden som har tagits upp berör även till viss del den specialistutbildade sjuksköterskans uppgifter. I dag är skillnaden otydlig mellan allmänsjuksköterskans och specialistsjuksköterskans roller. Stockholms läns landsting anser att riktlinjerna för allmänsjuksköterskan bör skilja sig i högre grad från riktlinjerna för specialistsjuksköterskan än vad som idag är fallet. På sikt kan därmed yrket bli mer attraktivt.

Klinisk utbildning under sjuksköterskeprogrammet

Bristen på kliniska utbildningsplatser är stor. Samtidigt är det viktigt att ge studenterna de bästa förutsättningarna för kliniska studier. I Stockholms län liksom i flera andra län pågår ett intensivt arbete med att förbättra den kliniska utbildningen bl a genom att inrätta kombinationstjänster mellan högskola och den kliniska verksamheterna.

I samband med att högskolorna fick statligt huvudmannaskap utvecklades också ett närmare samarbete mellan högskolorna och den kliniska verksamheten, inte bara kring den kliniska utbildningen utan även kring utbildningen som helhet. Målet är att utbildningen bättre skall motsvara verksamheternas behov.

AT-tjänstgöring för sjuksköterskor

Socialstyrelsens förslag att införa AT-tjänstgöring för nyutexaminerade sjuksköterskor kan vara ett sätt att stärka yrkesrollen. Utformningen av AT-tjänstgöringen behöver dock utredas och utvecklas vidare innan det går att ta ställning till förslaget fullt ut.

En oklar fråga i rapporten är vilken status de sjuksköterskor får som är klara med sin utbildning men väntar på AT-tjänstgöring. Verksamheternas svårigheter att tillgodose kravet på AT-tjänster kan leda till att det finns sjuksköterskor som har examinerats från högskolan, men som måste vänta på sin AT-tjänstgöring. Därmed förlängs tiden

innan legitimation utfärdas. Det finns också en risk att sjuksköterskor som måste vänta på sin AT-tjänstgöring lämnar sjukvården och går till andra yrken.

Det föreligger idag en stor brist på handledare och risken finns att konkurrens uppstår mellan klinisk utbildning och AT-tjänstgöring.

Stockholms Läns Landsting anser att det är bättre att utveckla lokala och landstingsgemensamma trainee-/ och inskolningsprogram än att genomföra en obligatorisk AT-tjänstgöring för alla. Dessa program bör vara knutna till Socialstyrelsens krav på kompetens för allmänsjuksköterskan.

Kunskapsprovet

En effekt av kunskapsprovet kan vara att högskolorna anpassar sin utbildning så att den blir mer enhetlig. Detta kan vara bra, men Stockholms Läns Landsting anser dock att ett nationellt kunskapsprov inte är någon garanti för att sjuksköterskornas kunskaper är relevanta. Nuvarande kunskapsprov för sjuksköterskor med utbildning utanför EU/EES upplevs till vissa delar otidsenligt. Att uttala sig om provet är svårt eftersom inga typprov finns tillgängligt. Hälso- och sjukvården förändras ständigt och därmed kan ett nationellt kunskapsprov snabbt bli inaktuellt. I stället för ett nationellt kunskapsprov bör nära samverkan mellan högskolorna och hälso- och sjukvården kunna garantera att kunskaper som motsvarar sjukvårdens och Socialstyrelsens krav på kompetens uppnås. Bara genom forskning, utveckling och utbildning i nära samverkan kan utbildningen förbättras och svara upp till kraven för legitimation.

Den öppna arbetsmarknaden inom EU/EES gör att Socialstyrelsen inte kan ställa krav på ett kunskapsprov för sjuksköterskor inom EU/EES. Dessa sjuksköterskor får med automatik sin svenska legitimation från Socialstyrelsen.

Finansiering

Stockholms Läns Landsting anser att det är svårt att förutse de ekonomiska konsekvenserna av Socialstyrelsens förslag eftersom många av förutsättningarna är oklara. Idag har de flesta nytexaminerade sjuksköterskor någon form av introduktion. Förmodligen innebär införandet av obligatorisk AT-tjänstgöring ökade kostnader för handledarresurser, administration av tjänstgöringen och lönekostnader. Vidare kan ett ökat antal tjänster behövas på de enheter som ska användas för AT-tjänstgöringen.

Det finns ett antal olösta frågeställningar i förslaget om AT-tjänstgöring. För att kunna ta ställning måste förslaget förtydligas när det gäller innehåll, utformning och finansiering.